

روشن حکومت امام زمان

اکبر اسحاقی زاده

خویش قرار می دهد و با تمام قدرت برای اجرای احکام الهی تلاش می کند و به هیچکس اجازه تخطی از این حدود را نخواهد داد.

در این باره روایات فراوانی نقل شده است که در ذیل به نمونه هایی از آن بسنده می کنیم:

- رسول خدا ﷺ فرمودند: «قائم (امام زمان) از اولاد من است، اسمش اسم من و کنیه اش کنیه من و شکل و شمایلش شکل و شمایل من و روشش روش من است. او مردم را بر ملت و شریعت من نگاه می دارد و آنها را به سوی کتاب خداوند عزوجل

سؤال: روش حکومت امام زمان ﷺ

چگونه خواهد بود؟

جواب: از آنجا که امام زمان ﷺ برای

برافراشتن پرچم اسلام و حاکمیت قرآن در

تمام گیتی ظهور خواهند کرد، قهرأ روش

حکومتی امام ﷺ بر اساس قرآن و سیره

پیامبر ﷺ و امامان ﷺ خواهد بود.

درباره روش حکومتی امام زمان ﷺ

روایات فراوانی از معصومین ﷺ وارد

شده است، که می توان آنها را در چند

موضوع و محور مورد بررسی قرار داد.

اصالت دادن به کتاب و سنت:

امام زمان ﷺ قرآن و سنت و شریعت

نبوی را اساس و پایه تمام امور در حکومت

دعوت می‌کند»^۱

- امام امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:
«خواسته‌ها را تابع هدایت (قرآن) می‌کند،
هنگامی که مردم هدایت را تابع هوسهای
خویش قرار می‌دهند. و آراء و افکار را
پیرو قرآن می‌کند، پس از آنکه قرآن را تابع
رای [خود] گردانده باشند... کتاب خدا و
سنت پیامبر صلی الله علیه و آله را که تا آن روز متروک
مانده، زنده می‌کند [و به آن جامه عمل
می‌پوشاند]»^۲

- امام باقر علیه السلام فرمودند: «مهدی علیه السلام
مردم را به سوی کتاب خدا، و سنت
پیامبر صلی الله علیه و آله و ولایت علی بن ابی طالب و
بیزاری از دشمنان او دعوت می‌کند»^۳

رفتار بر اساس سیره پیامبر و

امامان علیهم السلام:

- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «مهدی علیه السلام
روش مرا دنبال می‌کند و هرگز از روش من
بیرون نمی‌رود»^۴

- امام صادق علیه السلام فرمودند: «امام
زمان علیه السلام [در حکومت خویش] به سیره و
روش پیامبر در میان مردم عمل می‌نمایند و
بر رفتار او رفتار می‌کنند»^۵

عبدالله بن عطا از امام صادق علیه السلام
درباره سیره حکومتی امام زمان علیه السلام سؤال

کرد، حضرت فرمودند: «به روش پیامبر
عمل می‌کند...»^۶

روش سیاسی و اجتماعی:

یکی از شاخصهای بسیار مهم و
برجسته در حکومت امام مهدی علیه السلام مبارزه
با دولتهای باطل و اقامه قسط و عدل به
معنای واقعی و وسیع کلمه است. در این
باره روایات فراوانی وارد شده است که در

۱. «أَلْقَانِمُ مِنْ وَدُودِي، إِسْمُهُ إِسْمِي، وَ كُنْيَتُهُ كُنْيَتِي وَ
سَمَائِلُهُ سَمَائِلِي وَ سُنَّتُهُ سُنَّتِي. يَقِيمُ النَّاسَ عَلَيَّ مِائَتِي وَ
تَسْرِعُنِي وَ يَسْعَوْنَهُمْ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ».
بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۷۳، باب ۱، ح ۱۹.
۲. نهج البلاغه، ترجمه محمد دشتی (بارسایان،
۱۳۷۹) خ ۱۳۸. «يُنْطِيفُ الْهَوَى عَلَى الْهَدْيِ إِذَا عَطَّفُوا
الْهَدْيَ عَلَى الْهَوَى وَ يُنْطِيفُ الرَّأْيَ عَلَى الْقُرْآنِ إِذَا عَطَّفُوا
الْقُرْآنَ عَلَى الرَّأْيِ... وَ يُحْيِي مِائَتَ الْكِتَابِ وَ السُّنَّةِ».
۳. «... يَذْهَبُوا النَّاسَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ وَ سُنَّةِ نَبِيِّهِ وَ وِلَايَةِ عَلِيِّ
بِنِ ابِي طَالِبٍ وَ الْبِرِّ مِنَ عَدُوِّهِ». يوم الخلاص، كامل
سليمان (بيروت: دارالكتاب اللبناني، الطبعة
الثالثة، ۱۴۰۲ هـ) ص ۳۲۵.
۴. «أَنَّ الْمَهْدِيَّ يَقْفُوا أَكْثَرِي لِأَيُّحِي...». منتخب الاثر
في الامام الثاني عشر، لطف الله صافي (طهران:
مكتبة الصدر، الطبعة الثالث) ص ۴۹۱، فصل ۹،
باب ۳، ح ۲.
۵. قال الصادق علیه السلام: «... وَ أَنْ يَسِيرَ فِيهِمْ بِسِيرَةِ رَسُولِ
اللَّهِ صلی الله علیه و آله وَ يَفْعَلَ فِيهِمْ بِفَعْلِهِ». علامه محمد باقر
مجلسی، بحار الانوار (تهران، المكتبة الاسلامية،
الطبعة الثالثة، ۱۳۹۸ هـ) ج ۵۲، باب ۲۸، ح ۷۸.
۶. عن عبدالله بن عطاء، عن ابا عبدالله علیه السلام قَالَ:
سَأَلْتُهُ عَنْ سِيرَةِ الْمَهْدِيِّ كَيْفَ سِيرَتُهُ؟ قَالَ: يُضَعُّ مَا ضَعَفَ
رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله... بحار الانوار (همان) ح ۱۰۸.

عدالت را همچنانکه سرما و گرما وارد خانه می شود، وارد خانه های مردمان کند.»^۶

روش مدیریتی و قضایی:

امام عصر علیه السلام برای اداره جهان استانداران و وزیرانی می گمارد که جز به مصالح اسلام و رضایت خدا به چیزی نمی اندیشند. چنانکه در روایات، ترکیب دولت مهدی علیه السلام را از پیامبران، جانشینان آنان، تقوی پیشگان و صالحان روزگار و امتهای پیشین و از سران و بزرگان پیامبران علیهم السلام بیان می کنند که نام برخی از آنها نیز در روایات آمده است.^۷

۱. «وَذَا قَامَ الْفَاسِقُ دَمَبَ دَوْلَةِ الْبِاطِلِ». محمد بن یعقوب کلینی، الکافی (بیروت، دارالاضواء) ج ۸، ص ۲۷۸.

۲. «... وَ وَضَعَ مِيزَانَ الْعَدْلِ تَبِيْرَ النَّاسِ، فَلَا يَظْلِمُ أَحَدًا أَحَدًا». بحار الانوار (پیشین) ج ۵۲، ص ۳۲۱، باب ۲۷، ح ۲۹.

۳. «... يَنْفَلُ بِهَ الْأَرْضَ قِسْطًا وَ عَدْلًا كَمَا مَلَيْتَ جَوْرًا وَ ظُلْمًا». همان مدرک، ح ۳۰.

۴. «وَإِذَا قَامَ قَائِمُ أَهْلِ الْبَيْتِ قَسَمَ بِالسُّوْبَةِ وَ عَدْلِ فِي الرَّحْمَةِ...». همان مدرک، ح ۱۰۳.

۵. «... وَ يَتَدَخَّلُ فِي خَلْقِ الرَّحْمَانِ التَّيْرِ مِنْهُمْ وَ الْفَاجِرِ». بحار الانوار (پیشین) ج ۵۱، ص ۲۹، باب ۲، ح ۲.

۶. «... أَنَا وَ اللَّهُ لَيَدْخُلَنَّ عَلَيْنِهِمْ عَذَابٌ جَوْفَ بُيُوتِهِمْ كَمَا يَدْخُلُ الْعَرَّ وَ الْقَرْهَ». بحار الانوار (پیشین) ج ۵۲، باب ۲۷، ح ۱۳۱.

۷. حضرت عیسی علیه السلام، هفت نفر از اصحاب کهف، یوشع وصی موسی علیهم السلام، مؤمن آل فرعون،

ذیل نمونه هایی از آن را مرور می کنیم:

- امام باقر علیه السلام می فرماید: «هنگامی که قائم قیام کند، هر دولت باطلی از بین می رود.»^۱ از این روایات استفاده می شود که اولین کار امام علیه السلام مبارزه با دولتهای باطل خواهد بود.

- امام رضا علیه السلام می فرماید: «ترازوی عدالت را در میان مردم می نهد و [در سرتاسر حکومتش] هیچ انسانی به دیگری ستم نخواهد کرد.»^۲

- و در روایت دیگری می فرماید: «خداوند بواسطه مهدی علیه السلام سراسر گیتی را پر از عدل و قسط می کند همان گونه که سراسر ظلم و جور بود.»^۳

- امام باقر علیه السلام می فرماید: «وقتی قائم اهل بیت علیهم السلام قیام نماید، اموال را مساوی تقسیم می کند و در میان مردم با عدالت رفتار می کند.»^۴

- و در روایت دیگر می فرماید: «او در میان همه بندگان خدا عدالت را پیاده می کند و به عدل رفتار می کند؛ چه نیکان و چه افراد فاسق و فاجر (عدالت او به طور یکسان در حق خوب و بد اجرا می گردد).»^۵

- و رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «مهدی

- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:
«[مهدی علیه السلام] دقیقاً فرمان خدا را اجرا می‌کند، با کسی حساب خویشاوندی ندارد و سنگی روی سنگ نگذارد.»^۱

- امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «مهدی (عج الله تعالی فرجه) یارانش را در همه شهرها پراکنده می‌کند و به آنان دستور می‌دهد که عدل و احسان را شیوه خود سازند و آنان را فرمانروایان کشورهای جهان قرار می‌دهد، و به آنها دستور می‌دهد که شهرها را آباد سازند.»^۲

- و در روایتی می‌خوانیم: «هنگامی که قائم (حضرت مهدی علیه السلام) قیام کند، به عدالت حکم خواهد کرد، ظلم و جور در روزگار او از بین خواهد رفت و امنیت در تمام راهها برقرار می‌گردد.»^۳

- و در روایت دیگر می‌خوانیم: «امام زمان علیه السلام در میان مردم مانند داود نبی علیه السلام و حضرت محمد صلی الله علیه و آله قضاوت خواهد کرد.»^۴

حکم داودی طبق بیان قرآن چنین است: «ای داود ما تو را خلیفه [و نماینده خود] در زمین قرار دادیم، در میان مردم به حق داوری کن، و از هوای نفس پیروی نکن که تو را از راه خدا منحرف می‌سازد.»^۵
و قضاوت محمدی صلی الله علیه و آله این است که قرآن می‌فرماید: «و اگر میان آنها داوری

کنی، با عدالت داوری کن...»^۶
و نیز می‌فرماید: «بر طبق احکامی که خدا نازل کرده در میان آنها حکم کن، و از هوا و هوسهای آنها پیروی نکن.»^۷
- امام صادق علیه السلام درباره روش

سلمان فارسی، ابو دجانة انصاری، مالک اشتر نخعی و قبيله همدان. ر.ک: نجم الدین طیبسی، چشم اندازی از حکومت مهدی علیه السلام (قم، شرکت چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، چاپ دوم، ۱۳۷۷ ش) ص ۱۹۰.

۱. «يَكُونُ مِنَ اللَّهِ عَلَى حُدُودٍ لَا يَتَغَيَّرُ بِقَرَابَةٍ وَلَا يَنْصَعُ حَجْرًا حَجْرًا». ابن طاووس، ملاحم الفتن فی ظهور الغائب المنتظر (بیروت، مؤسسة الوفاء، الطبعة السادسة، ۱۴۰۳) ص ۱۰۸، به نقل از عصر غیبت (مرکز جهانی علوم اسلامی) ص ۲۵۸.

۲. قال الصادق علیه السلام: «يَقْرَأُ الْمَهْدِيُّ أَسْجُلَهُ فِي جَمِيعِ الْبُلْدَانِ وَ يَأْتُرُهُمْ بِالْعَدْلِ وَ الْإِحْسَانِ وَ يَجْعَلُهُمْ حُكَّامًا فِي الْأَقَالِيمِ وَ يَأْتُرُهُمْ بِغُفْرَانِ الْعُدُوِّ، عَلِيٌّ مُحَمَّدٌ دَخِيلٌ، الْإِمَامُ الْمَهْدِيُّ علیه السلام (بیروت، دار المرتضى، ۱۴۰۳ هـ) ص ۳۷۱، به نقل از تاریخ غیبت، ص ۲۵۸.

۳. «وَ إِذَا قَامَ الْقَائِمُ حَكَمَ بِالْعَدْلِ وَ أَرْفَعَهُ فِي أَيَّامِهِ النَّجْوَى، وَ أَمَّنْتَ بِهِ السُّبُلَ». بحار الانوار: (پیشین) ج ۵۲، باب ۲۷، ح ۸۳.

۴. «وَ حَكَمَ بَيْنَ النَّاسِ بِحُكْمِ دَاوُدَ وَ حَكَمَ مُسْحُودًا». بحار الانوار (پیشین) ادامه حدیث ۸۳.

۵. «يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَ لَا تَتَّبِعِ الْهَوَى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ...». ص ۲۶/.

۶. «وَ إِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ...». مانده ۴۲/.

۷. «فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَ لَا تَتَّبِعِ أَهْوَاءَهُمْ...». مانده ۴۸/.

از مطالب بالا استفاده می شود که روش حکومتی امام زمان بر سه محور اساسی زیر خواهد بود.

۱. اصالت دادن به کتاب و سنت؛
۲. اداره جامعه بر اساس روش پیامبر ﷺ و امامان علیهم السلام؛
۳. اقامه قسط و عدل در تمام امور حکومتی، اجتماعی و سیاسی به معنای واقعی کلمه.

۱. «يَحْكُمُ بَيْنَ أَهْلِ التَّوْرَةِ بِالتَّوْرَةِ وَبَيْنَ أَهْلِ الْإِنْجِيلِ بِالْإِنْجِيلِ، وَبَيْنَ أَهْلِ الزَّبُورِ بِالزَّبُورِ وَبَيْنَ أَهْلِ الْفُرْقَانِ بِالْفُرْقَانِ...» بحار الانوار (پیشین) ج ۸۴
۲. مجلسی، بحار الانوار (دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۶۵ ه. ش.)، ج ۵۲، ص ۳۹، روایت ۲۱۲.
۳. خونی، منهاج البراعة (بنیاد فرهنگی امام المهدی (ق) ج ۸، ص ۳۵۳.
۴. قزوینی، الامام المهدی (مؤسسه الوفاء، قم ۱۴۰۵ ه.)، ص ۶۳۱.
۵. مستنخب الاثر، (پیشین) ص ۴۷۲، فصل ۷، باب ۳، حدیث ۲.
۶. کلینی، الکافی (دار الکتب الاسلامیه تهران، ۱۳۶۳) ج ۱، ص ۴۰۸.
۷. ترمزی، سنن ترمذی (دار الفکر بیروت، ۱۴۰۸ ه. ق) ج ۴، ص ۴۳۹، روایت ۲۲۳۲.
۸. کامل سلیمان، يوم الخلاص (دار الکتب لبنانی، بیروت، ۱۴۰۲ ه. ق) ص ۳۱۵.
۹. نعمانی، الغیبه، (مؤسسه الاعلمی، بیروت، ۱۴۰۳ ه. ق) ص ۱۵۸.
۱۰. طوسی، تهذیب الاحکام (دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۶۵ ه. ش) ج ۴، ص ۱۴۴، روایت ۴۰۲.

قضاوت امام زمان ﷺ می فرماید: «... مهدی ﷺ در میان پیروان تورات (یهودیان) بر اساس تورات قضاوت می کند و در میان پیروان انجیل (مسیحیان) بر طبق انجیل قضاوت می کند، و در میان پیروان زبور بر اساس همان کتاب حکم می کند، و در میان پیروان فرقان (قرآن) نیز بر طبق قرآن حکم می کند.»^۱

البته منظور از کتاب تورات، انجیل و زبور، اصل آنها است؛ نه کتابهای تحریف شده.

روشهای اقتصادی:

بر اساس روایات، امام مهدی ﷺ فقر را از بین می برد،^۲ و در دوران او در تمامی روی زمین خرابی باقی نمی ماند مگر آنکه آباد شود،^۳ برده ها آزاد و قرضها و دیون همه پرداخت می شود،^۴ گنجها را استخراج می کند و ثروتها را تقسیم می نماید،^۵ زمین در دست شیعیان آن حضرت قرار می گیرد.^۶ به اندازه ای که کسی بتواند بر دارد و حمل کند، مال و ثروت در اختیار درخواست کننده قرار می دهد،^۷ عدالت و سازندگی را در همه شهرها گسترش می دهد^۸ و خوان حکمت و ثروت گسترده می شود^۹ و با ثروت اندوزی مبارزه می شود.^{۱۰}